

Отримано 21.11.2028р.
Третьяк Ірина Іванівна
вченої ради ДФ 133.051
Д. філол. н., професор
Бровко О.О. *Григор*

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.051 у Київському
університеті імені Бориса Грінченка
докторові філологічних наук,
професорові, завідувачу кафедри
української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
Факультету української філології,
культури і мистецтва
БРОВКО Олені Олександрівні

Відгук

НОВАЦЬКОГО Альберта Славомира, доктора філософії, завідувача Колегіуму прикладної лінгвістики ЛКУ, співробітника Кафедри російської, української та білоруської літератур, Інституту літературознавства, Факультету гуманітарних наук Люблінського Католицького університету Іоанна Павла II на дисертацію **Трофименко Анастасії Валентинівни** «Модифікації жанру горор в українській літературі», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертація Анастасії Трофименко присвячена дослідженню і аналізу поетологічних особливостей жанру горор і його інтерпретацій у світовій та українській літературних традиціях. Своє завдання авторка реалізує, посилаючись на матеріал малих, середніх і великих літературних форм, які представляють жанр горор у світовому та українському письменстві. З огляду на вищесказане, рецензована робота може бути цікавою як для літературознавців, так і для шанувальників літератури жахів.

Виклад міркувань щодо дисертації А. Трофименко став завданням цікавим і конструктивним ще й тому, що авторка професійно використовує літературний стандарт української мови: її роздуми і міркування є чіткі, логічні, а також правильно структуровані; як окремі речення, так і абзаци були авторкою побудовані з помітним високим володінням культурою слова, а сам текст наукової

роботи має логічну внутрішню композицію. Усе вищесказане дозволяє досягнути високого наукового стандарту роботи та послідовно реалізувати вказану в назві дисертації тему.

1. Актуальність теми дослідження не викликає жодних сумнівів, оскільки в сучасній теорії літератури відчувається відсутність повноцінного опрацювання, що стосується питання визначення та розмежування горору як літературного жанру. У своїй роботі авторка чітко визначає жанрово-стильову своєрідність творів горор та обґрунтовує, а іноді уточнює їхню жанрову класифікацію, розмістивши їх у контексті національної літературної традиції та світового письменства.

Підтвердженням безперечної актуальності теми дисертації А. Трофименко є також її відповідність до загального тематичного плану наукових досліджень, що проводяться в Київському університеті імені Бориса Грінченка.

2. Наукова новизна результатів дисертації також не викликає жодних сумнівів. По суті це, здається, чи не перша в українському науковому дискурсі спроба повністю охопити питання літератури горору, насамперед, у теоретико-літературознавчому аспекті. Дослідження пані Трофименко дозволяє набагато краще зрозуміти жанр горор, етапи його розвитку у різних культурах, а також його здатність відображати соціальні та культурні зміни. Усе вищесказане дозволяє зробити висновок, що рецензована робота повністю новаторська та оригінальна.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації також не підлягає сумніву. Рецензована робота містить аналітичний матеріал, який може стати базою для розробки відповідних спецкурсів з історії світової та української літератури, а також спецкурсів на рівні теорії літератури, якщо йдеться про питання визначення літературного жанру. Ця дипломна робота є також вартісним внеском у порівняльні дослідження, оскільки авторкою було проаналізовано та систематизовано основні поетологічні складники досліджуваного масиву художньої літератури з метою кращого розуміння жанрових особливостей жанру горор.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових висновків, рекомендацій і деяких положень, що їх було сформульовано у даній дисертації, зумовлена чітким визначенням мети (визначення жанрово-стильової своєрідності творів горор та спроба обґрунтування їхньої жанрової класифікації в контексті національної літературної традиції та світового письменства), методів (типологічний метод, історико-літературний метод, метод аналізу й порівняння, порівняльно-типологічний і герменевтичний методи, а також феноменологічний підхід) та основних завдань (виявити й узагальнити поетологічні особливості літератури жахів; окреслити головні риси й шляхи становлення літературної традиції горору; дослідити правила моделювання художнього світу у літературі горор; розкрити специфіку системи персонажів у творах досліджуваного жанру; визначити жанрово-стильову специфіку творів, які можна вважати репрезентативними для літератури жахів), які послідовно реалізувалися в дисертації.

Авторці вдалося отримати достовірні та повністю переконливі результати також і завдяки використанню ретельної і різноманітної джерельної бази, яку складають наукові монографії, дисертації, та наукові статті, опубліковані у фахових періодичних виданнях, а також різноманітних апробаційних матеріалів, авторами яких були українські і зарубіжні дослідники.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності можна назвати зразковим. Пані Анастасія Трофименко успішно справилася з виконанням поставленого перед собою завдання. Рівень оволодіння методологією наукової діяльності молодою дослідницею також слід визнати бездоганим, оскільки в аналізованій дисертації простежується ціла низка наукових методів, вказаних у вступі, як основні методи дослідження. Під час лектури цієї ж дисертації можна легко віднайти професійне використання застосованих методів, що, без сумніву, принесло дуже позитивні наукові результати, які можуть бути цінним внеском до наукового дискурсу про літературу горор та її теоретичні визначення.

6. Апробація результатів дисертації та повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях була реалізована авторкою завдяки розміщенню 7-и наукових публікацій у науковій періодиці, з-посеред яких 4 статті було надруковано

в часописах, що знаходяться у списку фахових видань. Правда, в основному бібліографія наукових робіт п. Трофименко зосереджується у київських наукових виданнях, але варто наголосити на цьому, що одна зі статей була опублікована в Маріуполі, а ще одна – у престижному та вузько спеціалізованому закордонному виданні у Жешуві (Польща). Варто також зауважити, що обрана авторкою тема рецензованої наукової дисертації явно відрізняється на фоні інших наукових робіт, оскільки вона не вписується в головну течію схожих досліджень, а навпаки – є рідкісним, науково вартісним та неповторним зразком аналізу літератури горор, і може слугувати прикладом та інспірацією для подальшого вивчення питань теоретичного визначення жанрів літератури. Саме тому названу авторкою кількість її наукових публікацій та рівень апробації результатів наукового дослідження слід визнати не лише бездоганним, але й також вичерпним.

7. Структура і зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу є довершена. Рецензована робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, а також списку використаних джерел, які складають 426 наукові позиції (він справді імпазантний). Загальний обсяг дисертації становить 259 сторінок, основного тексту з них – 212 сторінок, що повністю відповідає чинним в Україні вимогам. Розмір окремо взятих складників дисертації є відносно симетричним (Вступ – 8 сторінок, I Розділ – 72 сторінки, II Розділ – 67 сторінок, III Розділ – 53 сторінок, Висновки – 8 сторінок, Список використаних джерел – 37 сторінок). Текст дисертації було скомпоновано гармонійно, що повністю відповідає стандарту виконання такого типу робіт.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Висловлені Анастасією Трофименко в рецензованій дисертації положення, основні ідеї, висновки, а навіть авторські відкриття, є самостійними, оригінальними, а також логічно структурованими. Детальний аналіз пред'явленої на рецензію роботи дозволяє однозначно ствердити, що дисертантка повністю дотрималась вимог академічної чесності. Детальне вивчення змісту даної роботи, яке додатково підтримувалося комп'ютерною антиплагіативною системою, не виявило ані академічного плагіату, ані спроб фабрикації чи фальсифікації у дисертації та інших наукових публікаціях дисертантки.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. У рецензованій роботі Анастасії Трофименко важко зазриміти методологічні похибки чи неточності, навіть навпаки – робота складає органічне ціле. Попри те, хочеться поставити питання, чи деякі літературні зразки (напр. твори Миколи Гоголя) можна вважати літературою жахів. Може, більш доречним було б ствердження, що у своїй творчості Гоголь лише використовував деякі елементи, властиві для такого жанру.

Хочеться також звернути увагу на те, що в дуже обширному списку використаної літератури відсутні роботи R. Caillois, K. Kowalczyk, A. Has-Tokarz, H. P. Lovecrafta, V. Bettleheima та ін. З іншого боку, треба бути свідомим того, що попри наполегливу та прискіпливу роботу, в такому великому морі наукового матеріалу, людина може пропустити деякі речі.

Підсумовуючи, хочу сказати, що представлена до рецензії дисертація п. Анастасії Трофименко, попри її вичерпність та комплементарність, не виключає можливості подальших досліджень у запропонованому дослідницькому напрямку, позаяк обрана молодією дослідницею тема дуже перспективна (література жахів продовжує розвиватися дуже інтенсивно) і актуальна. Хочеться запропонувати інші можливі напрямки наукових пошуків, як-от: вплив польської літератури жахів на відповідну українську літературу; як українська література горору відрізняється від інших слов'янських (оскільки тут різноманітні шляхи становлення), а також, бо це не прозвучало у дисертації, як звернення сучасних авторів до народних джерел співвідноситься з їхніми естетичними інтенціями щодо світу та сучасної людини?

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей є однозначно позитивним. Пані Анастасія Трофименко набула як теоретичних і практичних знань, так і належних умінь, навичок та компетентностей. Лектура її роботи дозволяє зробити висновок, що вона вільно володіє матеріалом. Зміст дисертації усвідомлює також, що її авторка оволоділа також знанням, що не стосується суто літературознавства, а є радше знаряддям антропології, фольклористики та етнографії, а також історії і – почасти – філософії. Такі широкі знання ще більше свідчать на

користь дисертантки, оскільки дозволяють їй приймати набагато ширшу перспективу наукової рефлексії, що, у свою чергу, дозволяє робити зовсім несподівані наукові відкриття.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам є однозначно позитивною.

Дисертація *«Модифікації жанру горор в українській літературві»* являється повноцінною, цілісною та завершеною науковою роботою, у якій її авторка, **Анастасія Валентинівна Трофименко**, отримала й оприлюднила нові та науково ретельно обґрунтовані результати. Хочу звернути увагу на те, що під час створення дисертації авторкою було залучено як аналітичні, так і критичні термінологічні складники, які не завжди з'являються в наукових роботах із теорії та історії літератури. Тут, зокрема, ідеться про зауваженні щодо творення своєрідного квазіфольклору в сучасному горорі, страху як домінантного складника читацької рецепції тощо. На підставі проведеного аналізу текстів, авторці вдалося виокремити основні принципи моделювання художнього світу в літературі горор. На її думку, художнє моделювання відзначається очудненням дійсності, створеної шляхом новаторського бестіарію, ілюзорних ландшафтів, пекельного хронотопу, особливого готичного просторового континууму, а також амбівалентних героїв.

Підсумовуючи вищесказане, хочу наголосити на цьому, що дисертаційна робота Анастасії Трофименко повністю відповідає вимогам п. 6-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України від 03.02.2017 за №155/30023, а її авторка, Анастасія Валентинівна Трофименко, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035: Філологія.

Рецензент:

доктор гуманітарних наук,

завідувач Колегіуму прикладної лінгвістики ЛКУ,
співробітник Кафедри російської української та білоруської літератури
Інституту літератури
Факультету гуманітарних наук
Люблінського Католицького університету
Іоанна Павла II

14. 11. 2023 r.

Альберт Новацкі

Koordinator
Kolegium Lingwistyki Stosowanej

dr Albert Nowacki